

PROGRAM STUDIÓW

ZAJĘCIA OGÓLNE

ZAJĘCIA DLA ŚCIEŻKI POLONISTYCZNEJ

ZAJĘCIA DLA ŚCIEŻKI MATEMATYCZNEJ

ZAJĘCIA DLA ŚCIEŻKI BIOLOGICZNEJ I PRZYRODNICZEJ

ZAJĘCIA DLA ŚCIEŻKI HISTORYCZNEJ I WOS

Spis treści

PROGRAM STUDIÓW	1
1. AUTOBIOGRAFIA EDUKACYJNA	4
2. TOŻSAMOŚĆ I ZASOBY OSOBISTE NAUCZYCIELA	4
3. GEOGRAFIA SPOŁECZNA SZKOŁY	5
4. PSYCHOLOGICZNE PODSTAWY EDUKACJI.....	6
5. FILOZOFICZNE SPORY O EDUKACJĘ	6
6. TUTORIAL	7
7. SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ OGÓLNA (WYMIARY UCZENIA SIĘ /NAUCZANIA)	8
8. SEMINARIUM INTEGRUJĄCE	9

9.	PRAKTYKI.....	10
10.	JAK SIĘ UCZYMY	11
11.	ROZWÓJ A EDUKACJA – ZAGADNIENIA ZAAWANSOWANE	11
12.	KOMPETENCJE WYCHOWAWCZE I KOMUNIKACYJNE.....	12
13.	PRZYWÓDZTWO W EDUKACJI	13
14.	SYSTEM EDUKACJI I PRAWO OŚWIATOWE	13
15.	SPOŁECZNE KONTEKSTY EDUKACJI.....	14
16.	PORTFOLIO	14
17.	WARSZTATY PISARSKIE	16
18.	AUTODIAGNOZA POLONISTYCZNA.....	17
19.	SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – JĘZYK POLSKI.	17
20.	DYDAKTYKA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO	18
21.	MATEMATYKA SZKOLNA.....	18
22.	SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – MATEMATYKA	19
23.	DYDAKTYKA MATEMATYKI	19
24.	BIOLOGIA I PRZYRODA W SZKOLE.....	20
25.	SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – BIOLOGIA I PRZYRODA.	20
26.	DYDAKTYKA – BIOLOGIA I PRZYRODA	21
27.	PRZEGLĄD NAUK SPOŁECZNYCH DLA UCZĄCYCH WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE „GRAMATYKA CYWILIZACJI”	22
28.	DYDAKTYKA EDUKACJI HISTORYCZNEJ i OBYWATELSKIEJ WRAZ Z PRZEDMIOTOWĄ SZTUKĄ NAUCZANIA	22



SZKOŁA
EDUKACJI

POLSKO-AMERYKAŃSKIEJ FUNDACJI
WOLNOŚCI I UNIWERSYTETU
WARSZAWSKIEGO

1. AUTOBIOGRAFIA EDUKACYJNA

Semestr: I

Liczba godzin: 20h

Refleksyjność, rozumiana jako zdolność do namysłu nad swoim działaniem, prowadząca do coraz lepszego rozumienia siebie i swojej dziedziny oraz do wzięcia odpowiedzialności za swoją pracę, uznawana jest dziś za jedną z najważniejszych kompetencji profesjonalnych w oświacie. Ukształtowanie „refleksyjnego praktyka” jest celem całego procesu uczenia się w Szkole Edukacji, a wstęp do realizacji tego celu to zajęcia poświęcone „autobiografii edukacyjnej”.

Biografia każdego ze studentów i studentek zawiera olbrzymią liczbę doświadczeń szkolnych pochodzących z czasów dzieciństwa i wczesnej młodości. Analiza tych doświadczeń – wiedzy sprzed lat uczenia się / nauczania – jest warunkiem koniecznym profesjonalnego rozwoju w Szkole Edukacji. Inaczej, przyjmowane poza świadomością dydaktyczne teorie naiwne, nawyki czy niewypowiedziane założenia dotyczące szkoły, będą nieustannie zaburzać uczenie się studentów i studentek. Nie idzie przy tym o odebranie komukolwiek ważnych, formujących doświadczeń, niekiedy kluczowych dla wyboru zawodu nauczycielskiego. Celem zajęć jest natomiast krytyczny osąd „szkolnych czasów” i potocznej teorii szkoły. Osąd ten pozwoli absolwentowi studiów stworzyć z czasem osobistą metodę dydaktyczną na mocnym fundamencie wspólnej teorii ugruntowanej w badaniach edukacyjnych.

2. TOŻSAMOŚĆ I ZASOBY OSOBISTE NAUCZYCIELA

Semestr: I

Liczba godzin: 30h

Świetni nauczyciele mają wiele cech wspólnych – na przykład koncentrują się na uczeniu się uczniów, a nie na sobie, sprawnie diagnozują stopień zrozumienia danego tematu przez uczniów i na bieżąco dostosowują do niego swoje nauczanie, budują sprzyjający uczeniu się klimat klasy. A jednak we wszystkich tych

(i innych) działaniach, które stanowią o dobrym rzemiośle nauczycielskim, świetni nauczyciele przejawiają również coś mniej uchwytneho: autentyczność, świadomość i pewność siebie, a nawet pewną dozę artyzmu, która wynika z ich osobowości. Indywidualności tej nie można i nie należy pomijać w procesie „stawania się nauczycielem” ponieważ w edukacji – by użyć słów Marshalla McLuhana poza ich pierwotnym kontekstem – „przekaznik jest przekazem”.

Intensywny warsztat „Tożsamość i zasoby osobiste nauczyciela” jest pierwszym krokiem na drodze budowania samoświadomości i tożsamości nauczycielskiej studentów Szkoły Edukacji PAFW i UW. Pozostając w silnym związku (czasowym i tematycznym) z warsztatem „Autobiografia edukacyjna”, warsztat „Tożsamość i zasoby osobiste nauczyciela” posługuje się metodami introspekcji oraz treningu interpersonalnego, aby pomóc studentom uświadomić sobie, jakimi nauczycielami pragną zostać i jak są postrzegani przez innych. Warsztaty przysłużą się również budowaniu, ze zbioru wcześniej nieznających się ludzi, grupy studenckiej – wspólnoty osób, którzy sobie ufają i wierzą, że mogą rozwijać się, korzystając z siebie nawzajem.

Warsztat obejmie również przygotowanie w zakresie emisji głosu.

3. GEOGRAFIA SPOŁECZNA SZKOŁY

Semestr: I

Liczba godzin: 20h

Geografia społeczna szkoły jest rodzajem wprowadzenia do pedagogiki. Za cel kursu bierzemy analizę podstawowych terminów używanych w rozmowie o edukacji. Za przykłady takich słów - kluczy niech posłużą: uczeń, nauczyciel, wychowanie, funkcja wychowawcza szkoły, partnerstwo szkoły z rodzicami, klimat szkoły i klasy, specjalne potrzeby edukacyjne, diagnoza pedagogiczna, profilaktyka zachowań trudnych czy bariery komunikacyjne. Dobrze jest zaraz na początku studiów zderzyć się z nieoczywistością znaczeń, zwłaszcza w przypadku tych pojęć, które są częścią potocznej wiedzy o szkole, a ich zwyczajowe rozumienie miewa charakter upraszczający.

Sugerowany w kursie podział treści koncentruje nas wpraw na pograniczach szkoły i środowiska, w którym szkoła działa (dział Granice), przy czym mówimy tu zarówno o delimitacjach uchwytnej w przestrzeni (między szkołą a jej otoczeniem), jak i ujawnianych np. w języku (w którym słychać np. zróżnicowanie kapitałów kulturowych uczniów). Następnie przyjrzymy się rolom społecznym specyficznym dla wspólnoty szkolnej (dział Ludzie). Na koniec zainteresuje nas przestrzeń zarówno w aspekcie fizycznym, jak i społeczno-kulturowym (dział Miejsca). Koncept *Granice – Ludzie – Miejsca*, potraktowany jako osnowa wątków tematycznych tłumaczy, dlaczego sięgnąłem po metaforę geografii w nazwie kursu.

4. PSYCHOLOGICZNE PODSTAWY EDUKACJI

Semestr: I

Liczba godzin: 20h

Celem kursu jest zapoznanie słuchaczy z podstawową współczesną wiedzą psychologiczną, niezbędną w pracy nowoczesnego nauczyciela, która pomoże zrozumieć mechanizmy warunkujące takie procesy jak uczenie, wychowanie, czy szeroko rozumiany rozwój. W trakcie zajęć będziemy przyjmować perspektywę nauczyciela, ucznia ale i rodzica. Zdobyta wiedza ma przełożyć się na konkretne umiejętności i kompetencje, niezbędne w pracy z dziećmi i młodzieżą. Kurs stanowi przygotowanie do zajęć z psychologii w kolejnych semestrach. Ważne będzie dla nas spojrzenie na w/w zagadnienia w określonych kontekstach: kulturowym czy środowiskowym.

5. FILOZOFICZNE SPORY O EDUKACJĘ

Semestr: I

Liczba godzin: 14h

Co robi szkoła? To oczywiste—uczy. Ale czego, jak i po co? I dlaczego właśnie tak? Wystarczy spojrzeć na oczywistość trochę z boku i okazuje się, że instytucja szkoły jest oparta na głębokich założeniach aksjologicznych, filozoficznych i antropologicznych. Innymi słowy: powiedz mi, jak widzisz dobrą szkołę, a ja ci powiem, czym jest dla ciebie człowieczeństwo, dobro, naród, państwo — i jak rozumiesz dobre życie.

Nasz kurs ma jeden główny cel: pomóc nam zrozumieć, że każda wizja edukacji wiąże się z szerszą wizją świata; jest uwikłana w jakąś narrację, jest częścią szerszej struktury pojęciowej. Spróbujemy odnaleźć takie linki i sami zrozumieć, co implikują cele edukacyjne, jakie sobie (często bezrefleksyjnie) stawiamy. Może widzimy ucznia jako adepta demokracji i zakładamy, że człowieczeństwo to przede wszystkim racjonalizm; może wierzymy tylko w dobrobyt i chcemy chować produktywnych pracowników? Chcemy, by uczniowie byli indywidualistami, czy raczej członkami silnej wspólnoty? Co jest dla nas ważne, wiedza czy umiejętności? Warsztaty pozwolą nam więc ujrzeć szersze, filozoficzne znaczenie decyzji programowych, pedagogicznych i metodycznych.

6. TUTORIAL

Semestr: I – III

Liczba godzin: 17h

Tutor/ka Szkoły Edukacji wspiera studenta/studentkę w ich rozwoju, w określeniu i realizacji ich planów. Jest gwarantem głębokiej indywidualizacji kształcenia. Pomaga odkrywać mocne strony i talenty, budować właściwą samoocenę ich nauczycielskiego doświadczenia. Wskazuje sposoby obserwacji i refleksji nad warsztatem pracy nauczyciela oraz wspiera studentów w ewaluacji ich działań. Wspiera studenta na początku jego studiów, umożliwiając mu głębsze osadzenie w nowej rzeczywistości i wzmacniając jego poczucie przynależności. Służy pomocą w zrozumieniu procedur, standardów, oczekiwań.

Podstawowym zadaniem tutora/tutorki jest prowadzenie indywidualnego tutorialu, opartego na praktyce i doświadczeniu. Tutorialem określamy szereg działań, których podmiotem jest każdy ze studentów Szkoły Edukacji. W jego ramach student/ka otrzymuje wsparcie w kształtowaniu swojego nauczycielskiego doświadczenia, zarówno w perspektywie ogólnej, wychowawczej, jak i dydaktyki szczegółowej. Na spotkaniach wspiera go/ją w projektowaniu działań,

związanych z pracą w szkole, a także obszarów rozwoju. Istotne jest, aby student/ka budował/a swoją niezależność oraz poczucie sprawstwa, ćwiczył/a się w konsekwencji oraz wzmocniał/a i utrwalał/a rozwijane kompetencje.

We współpracy istotnym punktem odniesienia jest doświadczenie i wiedza, wzbogacane dzięki udziałowi studenta/teki w praktykach szkolnych oraz zajęciach SE. W trakcie trwania praktyk szkolnych tutor/ka obserwuje lekcje prowadzone przez studentów lub ich fragmenty, omawiają je wspólnie i na podstawie wniosków planują dalsze działania. W ten sposób pracują także nad analizą nagrań, przyniesionych przez studenta/tkę

i pokazujących jego praktykę. W czasie każdego semestru praktyk (zarówno w szkole podstawowej jak i ponadpodstawowej) mają miejsce dwa spotkania trójstronne, w których oprócz studenta/teki i tutora/rki uczestniczy także mentor/ka, współpracujący ze studentem w czasie trwania jego praktyk. Spotkania tego rodzaju wspierają samoocenę podopiecznego/nej.

Wprowadzenie studenta/teki w zasady tutorialu, umożliwienie mu/jej doświadczenia takiej formy współpracy i wsparcia umożliwia w przyszłości wykorzystywanie tej wiedzy w pracy z uczniami lub innymi dorosłymi uczącymi się (na przykład podopiecznym stażu). Podczas zajęć tutor/ka nie tylko wykorzystuje różne techniki pracy, ale także omawia na bieżąco z podopiecznym efekty stosowania tych technik i narzędzi. Dzięki temu student/ka buduje swój tutorski warsztat.

7. SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ OGÓLNA (WYMIARY UCZENIA SIĘ /NAUCZANIA)

Semestr: I – III

Liczba godzin: 60h

Sztuka nauczania stanowi pomost pomiędzy współczesną dydaktyką ogólną a dydaktykami przedmiotowymi. Odwołuje się też do wszystkich pozostałych kursów obecnych w programie Szkoły Edukacji. Większość oferowanych zajęć „Sztuki nauczania” stanowi wprowadzenie do poznawania ważnych

prawidłowości i zasad rządzących procesem nauczania/uczenia się na poziomie ogólnym, aby później można było przyrzeć się im w kontekście przedmiotowym.

W swoim założeniu kurs „Sztuki nauczania” służy wprowadzeniu w tematykę związaną z procesem, celami i sposobami organizacji kształcenia i wychowania, warunkami, w jakich przebiega i efektami, do których prowadzi. Udział w zajęciach ma pomóc zrozumieć ten proces, poznać jego teoretyczne podstawy, nauczyć się go organizować i rozpoznawać miejsce nauczyciela w tym procesie. Korzystając z najnowszych badań naukowych oraz własnych obserwacji podczas praktyk szkolnych podejmować w warunkach klinicznych próby wprowadzania w praktyce dobrych rozwiązań i poddawania refleksji uzyskiwanych rezultatów. Kurs będzie okazją do kształcenia nawyku traktowania swoich nauczycielskich zadań z krytycznym namysłem i zrozumienia konieczności stałego samodoskonalenia. Studenci będą obserwować proces uczenia się/nauczania w pięciu wymiarach: I Wartości i oczekiwania; II. Pozyskiwanie i utrwalanie wiedzy; III. Rozwijanie i weryfikowanie wiedzy; IV. Świadome korzystanie z wiedzy; V. Nawyki umysłowe i ich kształtowanie

8. SEMINARIUM INTEGRUJĄCE

Semestr: I – III

Liczba godzin: 144 h

Seminarium integrujące pełni szczególną rolę pośród wszystkich przedmiotów współtworzących roczny program studiów podyplomowych Szkoły Edukacji i jest innowacyjną, autorską metodą budowania przestrzeni uczenia się dla studentów, ze szczególnym uwzględnieniem łączenia przez nich teorii i metodologii z praktyką. W swoich założeniach seminarium ma być przestrzenią wymiany doświadczeń między uczestnikami i ujęcia ich w kategoriach wiedzy dziedzinowej. W trakcie seminarium studenci będą przygotowywać się do trzech etapów praktyk: obserwacji lekcji oraz szkoły, współplanowania i współprowadzenia zajęć z nauczycielem–mentorem, a wreszcie – do samodzielnego planowania, przeprowadzania i ewaluowania lekcji z uwzględnieniem różnych potrzeb edukacyjnych, społecznych i emocjonalnych uczniów. Warsztatowy charakter zajęć pozwala na wykorzystanie w praktyce różnych sposobów planowania działu i lekcji oraz ewaluację tego procesu, między innymi za pomocą wykorzystania szkolnych studiów przypadków (case studies). Nowatorski charakter seminarium

(wykorzystanie doświadczeń całorocznych praktyk i indywidualnego tutoringu) sprzyja dekonstrukcji przekonań dotyczących pracy nauczyciela, procesu uczenia się, trudności z tego wynikających i możliwości ich przezwyciężania. Pełni tym samym funkcję formacyjną – umożliwia autorefleksję i autoewaluację studenta jako nauczyciela.

9. PRAKTYKI

Semestr: I – III

Liczba godzin: 36h praktyk psychologiczno–pedagogicznych oraz 300h praktyk dydaktycznych (150h w szkole podstawowej oraz 150h w szkole ponadpodstawowej)

Praktyka studencka została rozdzielona na trzy etapy. Pierwszy z nich, praktyka pedagogiczno-psychologiczna, trwa trzy tygodnie we wrześniu. Po tym etapie działania doskonalące umiejętności opiekuńcze i wychowawcze są realizowane równoległe z zadaniami wynikającymi z praktyki dydaktycznej. Praktyka dydaktyczna trwa 14 tygodni w szkole podstawowej oraz 15 tygodni w szkole ponadpodstawowej. W każdym z tygodni student odbywa praktykę wymiarze minimum 12 godzin tygodniowo, co oznacza, że zajmuje mu ona poranną i południową część dnia. Praktyki obejmują także innego rodzaju doświadczenia: udział w wycieczkach klasowych, zebraniach z rodzicami, zebraniach zespołów nauczycielskich, innych wydarzeniach z życia szkoły. Przez cały czas trwania praktyk pod opieką jednego mentora znajduje się dwóch studentów. Podczas praktyk studenci wykorzystują różnorodne narzędzia obserwacji i analizy warsztatu pracy nauczyciela oraz diagnozy kultury pracy szkoły, poznane na seminarium integrującym i innych przedmiotach Szkoły Edukacji, współprowadzą i prowadzą fragmenty lekcji i całe lekcje wraz z nauczycielem mentorem, drugim studentem lub samodzielnie. Praktyki odbywają się w szkołach praktyk, które współpracują ze Szkołą Edukacji. W wyniku ścisłej współpracy mentorzy (opiekunowie praktyk) ze szkół praktyk odbyli liczne warsztaty, przygotowujące ich do pełnienia roli mentorskiej. Celem warsztatów było także uwspólnienie spojrzenia na nauczanie i edukację i języka rozmowy o niej.

10. JAK SIĘ UCZYMY

Semestr: II

Liczba godzin: 20h

Na zajęciach poznamy zasady skutecznej edukacji, oraz zastanowimy się, jak zastosować je w pracy nauczyciela. Prezentowana na kursie wiedza o procesie nauczania będzie poparta przykładami praktycznymi. Będziemy więc wspólnie poszukiwać sposobów na to, jak uczyć żeby nauczyć. Tematy dotyczyć będą podstawowych procesów poznawczych takich jak uwaga, pamięć ale również poznamy rolę motywacji i emocji w procesie skutecznego uczenia. Kurs ma pomóc studentom myśleć o nauczaniu w kategoriach świadomego projektowania procesu, aby zmaksymalizować jego efektywność i atrakcyjność dla uczniów.

11. ROZWÓJ A EDUKACJA – ZAGADNIENIA ZAAWANSOWANE

Semestr: II - III

Liczba godzin: 50h

Celem kursu jest zapoznanie słuchaczy z podstawową współczesną wiedzą z dziedziny psychologii rozwojowej oraz tych obszarów psychologii, które mogą być pomocne w pracy nauczyciela. Wiedza ta pozwoli rozpoznawać i rozumieć procesy warunkujące uczenie i wychowanie dzieci i młodzieży oraz procesy samorozwoju nauczyciela. Celem kursu jest pokazanie słuchaczom, jak użyteczna może być wiedza oparta na badaniach naukowych z jednej strony, ale i jak krytycznym należy być wobec rozmaitych źródeł oferujących informacje pseudopsychologiczne. Kurs służy rozwinięciu i pogłębieniu wiedzy o rozwoju dzieci i młodzieży, nabytej w ramach kursu „Psychologiczne podstawy edukacji” oraz poszerzeniu jej o rozumienie mechanizmów nabywania wiedzy i kompetencji w zakresie języka, czytania, pisania, matematyki, a także wprowadzaniu elementów wiedzy na temat rozwoju przez całe życie, w tym rozwoju zawodowego nauczycieli.

Kurs ma charakter stosowany: przyjmujemy w nim perspektywę nauczyciela, który zderza się z wyzwaniem zrozumienia rozwoju (poznawczego, emocjonalnego i społecznego) swoich uczniów, bez czego nie może podejmować adekwatnych decyzji dydaktycznych i wychowawczych.

W ramach kursu będziemy wyciągać wnioski z wiedzy o rozwoju dla efektywnego i inspirującego nauczania oraz mądrego, skutecznego wychowywania. Zostawimy też miejsce na omówienie tematów, które zasugeruje grupa.

12. KOMPETENCJE WYCHOWAWCZE I KOMUNIKACYJNE

Semestr: II - III

Liczba godzin: 120h

Kurs służy osiągnięciu przez studentów pogłębionej świadomości tego, czym jest rola wychowawcza nauczyciela i jakie dylematy i wybory się z nią wiążą, oraz zdobyciu przez nich praktycznych umiejętności, które pozwolą im wychowywać zarówno *implicite* (czyli w toku „zwykłego” nauczania) jak i *explicite* (a zatem poprzez świadome konstruowanie sytuacji wychowawczych, realizowanych samodzielnie lub we współpracy z innymi nauczycielami, rodzicami i specjalistami spoza szkoły.)

Kurs skoncentrowany jest wokół rozwoju sześciu kompetencji wychowawczych i komunikacyjnych (Pewność siebie i zarządzanie klasą, Komunikowanie się, Sprawiedliwość, Empatia i działanie przeciw przemocy). Kompetencję rozumiemy tu jako trwałą dyspozycję do działania, zintegrowaną z osobowością, na którą to dyspozycję składają się wiedza, umiejętności i nastawienia (głębokie przeświadczenia i nawyki).

Udział w zajęciach jest częścią procesu doskonalenia kompetencji – ostatecznie najwięcej okazji do owego doskonalenia daje jednak szkolna praktyka. Układ zajęć – trzy kręgi – pozwala trzykrotnie skoncentrować się na dłuższą chwilę na wybranej kompetencji. W każdym kręgu dana kompetencja staje się ośrodkiem

szczególne studium podczas trzech spotkań, a te podsumowuje „zadanie monitorujące”, które pozwala zarówno studiującym, jak i prowadzącym zajęcia KWiK zyskać wgląd w rozwój danej kompetencji.

Po zamknięciu każdego z kręgów następuje okazja do zintegrowania wiedzy poprzez tydzień spotkań poświęconych koleżeńskim superwizjom i analizom przypadków. Materiałem do owej pracy są doświadczenia szkolne studentów, w szczególności zapośredniczone przez nagrania fragmentów lekcji.

Schemat kursu jest zatem następujący: sześć kompetencji nawraca spiralnie w trzech kręgach; w każdym kręgu każdej z kompetencji poświęcamy trzy spotkania; każde trzy spotkania zamyka zadanie monitorujące, a każdy krąg zamyka integrujący tydzień superwizyjny.

13. PRZYWÓDZTWO W EDUKACJI

Semestr: III

Liczba godzin: 12h

Założenia kursu *Przywództwo w edukacji* wynikają z potrzeby przygotowania przyszłych nauczycieli do kształtowania ogólnych warunków nauczania, wychowania i współpracy w szkole w obliczu ciągłych zmian w edukacji. Nauczyciel ustawicznie modyfikuje swój warsztat pracy, co wynika z konieczności rozwoju zawodowego. Zarazem w coraz większym stopniu jest w centrum reform, mających na celu ewolucję systemów edukacyjnych. Te dwie perspektywy widoczne są w każdym z zagadnień, poruszanych na zajęciach. Umożliwia to zbudowanie wspólnego rozumienia roli przywódcy/lidera w szkole w kształtowaniu kultury pracy szkoły otwartej na zmianę. Istotnym efektem kształcenia jest rozwój umiejętności wspierających współpracę oraz partycypację społeczną.

14. SYSTEM EDUKACJI I PRAWO OŚWIATOWE

Semestr: III

Liczba godzin: 10h

Kurs ma na celu zapoznanie uczestników z organizacją i zasadami funkcjonowania systemu edukacji w Polsce, w tym z przepisami prawa mającymi zastosowanie do sytuacji, które mogą się zdarzyć w rzeczywistej pracy nauczycielskiej. Szczególny nacisk w kursie kładzie się na prawo oświatowe dotyczące pracy nauczycieli na lekcjach oraz sytuacji nauczyciela jako pracownika konkretnej szkoły. To sprawia, że główną metodą pracy w ramach kursu jest wykorzystywanie casusów prawnych i rozwiązywanie ich przy użyciu narzędzi prawnych.

15. SPOŁECZNE KONTEKSTY EDUKACJI

Semestr: III

Liczba godzin: 8h

Kurs o tym, że szkoła ma potencjał wyposażania uczniów w cenne zasoby i szanse na awans społeczny i materialny, ale może być i jest źródłem i katalizatorem wielu niesprawiedliwości (ze względu na miejsce zamieszkania, płeć, wykształcenie lub zamożność rodziny, z której pochodzi uczeń). Może też być przedmiotem fałszywych obietnic (nieuchronnie w trakcie boomu edukacyjnego) albo pasmem straconych szans. Ten kurs jest po to, żeby nauczyć się zauważać mechanizmy powstawania szans i niesprawiedliwości, jak i zwalczania tych ostatnich - po to, żeby być lepszym nauczycielem i członkiem społeczności szkolnej, ale też po to, żeby być lepszym obywatelem i lepiej rozumieć dylematy polityki edukacyjnej.

16. PORTFOLIO

Semestr: I – III

Liczba godzin: 14h

Portfolio postrzegane bywa często tylko jako jedna z form prezentacji i oceny osiągnięć. Tymczasem cel wprowadzenia portfolio jako elementu kształcenia w SE jest znacznie szerszej zakreślony. Najważniejszy w zastosowaniu tej metody jest jej wpływ na autonomizację procesu uczenia się. Studenci/studentki prowadzący swoje portfolio przede wszystkim uczą się kontroli i kierowania własnym uczeniem się. Są skłaniani do autorefleksji, oceniani i doceniani za umiejętność samooceny, mierzenia się z trudnościami i zauważanie zmian w poziomie własnych umiejętności.

Dodatkowo portfolio służy połączeniu w całościowy opis drogi do uzyskania kluczowych profesjonalnych kompetencji podczas studiowania w SE. Dotyczy to w różnym stopniu wszystkich przedmiotów, ale też wiedzy i umiejętności uzyskiwanych poza zajęciami zorganizowanymi w SE. Student/ka gromadzący nawet drobne dowody własnego samodoskonalenia dysponują nimi w momencie omawiania różnych tematów na zajęciach i mogą je wykorzystywać, weryfikować, modyfikować i uzupełniać niezależnie od kolejności ich pojawiania się w obrębie różnych dziedzin. Udokumentowane doświadczenia praktyczne wraz osobistymi refleksjami mogą zostać użyte na przykład podczas teoretycznej analizy danego zagadnienia lub odwrotnie wcześniejsze teoretyczne wprowadzenie może być przywołane gdy będzie możliwość zweryfikowania wiedzy w praktyce. W szczególności sposób portfolio jest wykorzystywane w pracy z tutorem, podczas systematycznych spotkań.

Portfolio studenta SE nie jest jedynie zbiorem materiałów i dokumentów gromadzonych podczas nauki. Służy nie tylko dokumentowaniu końcowych efektów (gotowych prac, rozwiązanych zadań lub zrealizowanych projektów), ale też pokazaniu drogi do ich uzyskania.

Zadaniem każdego ze studentów jest przedstawienie własnych reakcji na prezentowane treści i zdarzenia omawiane na zajęciach, a następnie utrwalenie doświadczeń zdobytych w procesie uczenia się, także podczas realizacji zadań zespołowych i indywidualnych, praktyk, aktywności po zajęciach. Zbiór wykorzystywany jest podczas procesu uczenia się i później w odtworzeniu przebiegu tego procesu.

Prowadzenie portfolio, obok okazji do rozwijania ważnych umiejętności obserwacji i refleksji, staje się też ważnym elementem kształcenia nawyków niezbędnych w wykonywaniu zawodu nauczyciela, takich jak systematyczność i dyscyplina w pracy, umiejętność kategoryzowania, wyboru i selekcji materiałów, podejmowania decyzji.

Prowadzenie portfolio sprzyja świadomemu i kontrolowanemu procesowi studiowania. W przypadku studiów w SE, ze względu na ich organizację i możliwość indywidualizacji procesu kształcenia, portfolio staje się sposobem na kształtowanie spójnego, spersonifikowanego programu uczenia się, pozwalającego na wyznaczanie i modyfikowanie celów, a wreszcie śledzenie i dokumentowanie drogi do ich realizacji.

Portfolio w SE służy do: oceny i samooceny efektów kształcenia na koniec kursu, prowadzenia metarefleksji nad własnym rozwojem i zmianą, monitorowania pracy (prowadzonych projektów) w toku realizacji, uczenia współpracy i ułatwiania oceny koleżeńskiej, mobilizowania do systematycznej pracy, dokumentowania postępów i osiągnięć w ramach poszczególnych kursów i w pracy indywidualnej, wymiany informacji w zespole studentów i wykładowców, śledzenia poziomu realizacji założeń studiów przez wykładowców, zwłaszcza w planowaniu i nauczaniu zespołowym, refleksji nad samym narzędziem, jakim jest portfolio i tym samym przygotowanie studentów do pracy z uczniami z zastosowaniem tego narzędzia. Zajęcia prowadzone w ramach przedmiotu portfolio służą właśnie do zaznajomienia studentów z narzędziem, jakim jest portfolio oraz wsparcia ich w przygotowaniu i prowadzeniu profesjonalnego, nauczycielskiego portfolio.

17. WARSZTATY PISARSKIE

Semestr: I

Liczba godzin: 8h

Warsztat pisania ma pomóc w prezentowaniu nauczycielskich refleksji i obserwacji w formie wypowiedzi pisemnej oraz wykształceniu umiejętności kluczowych dla jakości dialogu profesjonalnego. Celem zajęć jest zapoznanie studentów z podstawowymi informacjami na temat techniki opracowania tekstu, wykształcenie dobrych nawyków rejestrowania w formie pisemnej swojej praktyki i zachęta do samodzielności w opracowywaniu materiału na piśmie. Może to ułatwić współpracę koleżeńską i komunikowanie się w środowisku szkolnym.

18. AUTODIAGNOZA POLONISTYCZNA

Semestr: I

Liczba godzin: 30h

Przedmiot służy realizacji dwóch kluczowych zadań: diagnozie oraz uzupełnianiu kompetencji studentów w obszarach fundamentalnych dla dydaktycznego wykorzystania wiedzy polonistycznej. 30-godzinny kurs składa się z segmentów skupionych wokół podstawowych zagadnień wiedzy literaturoznawczej i językoznawczej niezbędnych nauczycielowi

w polonistycznym na wszystkich etapach edukacyjnych. Zajęcia kursu mają charakter warsztatowo-ćwiczeniowy i obejmują następujące segmenty tematyczne: odbiór i rozumienie tekstu (w tym odróżnianie faktów od opinii, rozpoznawanie intencji tekstu), analiza i interpretacja tekstów literackich i innych tekstów kultury z elementami poetyki, tworzenie tekstu (w tym argumentacyjnego), funkcjonalna wiedza językowa - składniowa, słowotwórcza, fleksyjna. Podstawowym kryterium zaliczenia przedmiotu jest ujawniony w zadaniach poziom kompetencji merytorycznych studentów.

19. SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – JĘZYK POLSKI

Semestr: II – III

Liczba godzin: 60h

Przedmiotowa sztuka nauczania jest kursem poświęcony edukacyjnemu projektowaniu, czyli planowaniu wszystkich elementów procesu dydaktycznego (począwszy od zadań edukacyjnych, poprzez lekcję, działy, aż po sposoby weryfikacji nabytych kompetencji). Studenci, wykorzystując wiedzę z części ogólnej kursu *Sztuki nauczania* i *Dydaktyki przedmiotowej* oraz bazując na doświadczeniach zdobywanych podczas praktyk, będą dokonywali analizy dydaktycznych materiałów (m.in. treści zadań, konspektów lekcji, programów nauczania i testów diagnostycznych), a projektowane w ramach zajęć zadania i lekcje tworzone będą z myślą o klasach, z którymi studenci współpracować będą w szkołach praktyk.

20. DYDAKTYKA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO

Semestr: II – III

Liczba godzin: 120h

Kurs dydaktyki literatury i języka polskiego służy wyposażeniu studentów w kompetencje niezbędne dla nauczyciela na wszystkich etapach edukacyjnych. Podstawą konstrukcji kursu jest przekonanie o ważności edukacji polonistycznej w kształceniu kompetencji kluczowych, umożliwiających funkcjonowanie człowieka we współczesnym świecie. Treści kursu obejmują zatem specyficzne cele edukacji polonistycznej, w tym edukacji literackiej, kulturowej i językowej, rozpatrywanych z szerszej, pozaszkolnej perspektywy. Cechą wyróżniającą kursu jest ujęcie klasycznych zagadnień polonistyki szkolnej w optyce współczesnych technik kształcenia umiejętności mówienia, słuchania, interpretowania tekstów kultury i pisanie, których skuteczność potwierdzona została empirycznymi badaniami strategii nauczania i uczenia się. Specyfika kursu ujawnia się również w zogniskowaniu kształcenia studentów wokół doświadczeń zdobywanych w trakcie całorocznych praktyk pedagogicznych. Wprowadzanie treści polonistycznych planowane jest w powtarzającej się sekwencji: autorefleksja, diagnoza uczniów, planowanie pracy i ewaluacja efektów. Takie ujęcie pozwala na planowanie działań edukacyjnych przede wszystkim w odniesieniu do potrzeb uczniów. Innowacyjność kursu opiera się także na wykorzystaniu doświadczeń studentów (rekonstruowanych na przykład w formie autobiografii czytelniczej i pisarskiej), tak aby w przyszłości mogli planować działania dydaktyczne w oparciu o doświadczenia uczniów. Kurs dydaktyki literatury i języka polskiego jest zintegrowany z innymi kursami realizowanymi w Szkole Edukacji, w szczególności ze sztuką nauczania, psychologią poznawczą, seminarium integrującym i tutorialiem.

21. MATEMATYKA SZKOLNA

Semestr: I – III

Liczba godzin: 90h

Kurs służy odświeżeniu i doskonaleniu umiejętności rozumowania i dowodzenia w zadaniach z poziomu matematyki szkolnej. Rozwiązywane zadania dotyczą różnych obszarów matematyki szkolnej, ze szczególnym naciskiem na geometrię. Podstawowym kryterium zaliczenia przedmiotu jest poziom kompetencji merytorycznych przejawiający się w liczbie rozwiązanych zadań i jakości przedstawionych rozwiązań.

22. SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – MATEMATYKA

Semestr: II – III

Liczba godzin: 60h

Przedmiotowa sztuka nauczania jest kursem poświęcony edukacyjnemu projektowaniu, czyli planowaniu wszystkich elementów procesu dydaktycznego (począwszy od zadań edukacyjnych, poprzez lekcję, działy, aż po sposoby weryfikacji nabytych kompetencji). Studenci, wykorzystując wiedzę z części ogólnej kursu *Sztuki nauczania* i *Dydaktyki przedmiotowej* oraz bazując na doświadczeniach zdobywanych podczas praktyk, będą dokonywali analizy dydaktycznych materiałów (m.in. treści zadań, konspektów lekcji, programów nauczania i testów diagnostycznych), a projektowane w ramach zajęć zadania i lekcje tworzone będą z myślą o klasach, z którymi studenci współpracować będą w szkołach praktyk.

23. DYDAKTYKA MATEMATYKI

Semestr: II – III

Liczba godzin: 120h

Kurs łączy w sobie wiedzę i umiejętności związane z nauczaniem kluczowych działów matematyki szkolnej z umiejętnościami nauczycielskimi niezbędnymi w nauczaniu takich procesów jak: analiza informacji, budowanie modeli matematycznych, budowanie strategii rozwiązywania problemów matematycznych,

rozumowanie i argumentacja. Charakterystyczną cechą kursu jest silnie nastawienie na rozwijanie u przyszłych nauczycieli umiejętności rozpoznawania trudności uczniów związanych z uczeniem się matematyki i umiejętności doboru metod pokonywania tych trudności. Omawianie najważniejszych zagadnień nauczania matematyki rozbudowane będzie o lekturę i dyskusję kluczowych badań i prac naukowych związanych z tymi zagadnieniami. Niemal wszystkie zagadnienia teoretyczne ilustrowane są przykładami z praktyki szkolnej, a cały kurs jest skorelowany zarówno z kursem obejmującym dydaktykę ogólną, jak i z tematami realizowanymi przez studentów w ramach seminarium integracyjnego oraz rytmem praktyk szkolnych. Jednym z przejawów tej korelacji jest ułożenie tematów w takiej kolejności, by studenci w semestrze jesiennym przygotowani byli głównie do nauczania w szkole podstawowej, a w semestrze wiosennym – w szkole ponadpodstawowej.

24. BIOLOGIA I PRZYRODA W SZKOLE

Semestr: I – III

Liczba godzin: 90h

Kurs służy rozpoznaniu poziomu kompetencji biologicznych i przyrodniczych studentów, które pozwalają na podjęcie przez nich działań zmierzających do rozwoju jako nauczyciela. Po rozpoznaniu poziomu kompetencji, służy także odświeżeniu i doskonaleniu umiejętności i wiadomości biologicznych oraz przyrodniczych, umiejętności rozwiązywania zadań i przeprowadzania rozumowań na poziomie szkoły podstawowej i średniej. Treści kursu zawierają przypomnienie kluczowych pojęć, procesów, związków i terminologii wraz z ich praktycznym zastosowaniem w praktyce edukacyjnej. Kurs ma charakter przekrojowy podejmując podstawowe działy i zagadnienia z obszaru kształcenia przyrodniczego.

25. SZTUKA NAUCZANIA – CZĘŚĆ PRZEDMIOTOWA – BIOLOGIA I PRZYRODA

Semestr: II – III

Liczba godzin: 60h

Opis ogólny kursu

Przedmiotowa sztuka nauczania jest kursem poświęcony edukacyjnemu projektowaniu, czyli planowaniu wszystkich elementów procesu dydaktycznego (począwszy od zadań edukacyjnych, poprzez lekcję, działy, aż po sposoby weryfikacji nabytych kompetencji). Studenci, wykorzystując wiedzę z części ogólnej kursu „Sztuki nauczania” i „Dydaktyki przedmiotowej” oraz bazując na doświadczeniach zdobywanych podczas praktyk, będą dokonywali analizy dydaktycznych materiałów (m.in. treści zadań, konspektów lekcji, programów nauczania i testów diagnostycznych), a projektowane w ramach zajęć zadania i lekcje tworzone będą z myślą o klasach, z którymi studenci współpracować będą w szkołach praktyk.

26. DYDAKTYKA – BIOLOGIA I PRZYRODA

Semestr: II – III

Liczba godzin: 120h

Kurs ma na celu kształtowanie warsztatu metodycznego oraz planowanie procesu dydaktycznego w uczeniu (się) biologii i przyrody. Warsztatowa formuła kursu wdraża w praktykę prowadzenia lekcji (metody podające, aktywizujące, praktyczne i problemowe), sposoby ewaluacji (pomiar dydaktyczny, monitorowanie), aktywne formy nauczania (w tym projektowanie i wykonanie eksperymentów przyrodniczych, techniki pracy w terenie, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej, wykorzystanie nowoczesnych środków dydaktycznych) oraz kształtuje umiejętności rozwiązywania problemów, krytycznego myślenia, świadomości i odpowiedzialności przyrodniczej.

27. PRZEGLĄD NAUK SPOŁECZNYCH DLA UCZĄCYCH WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE „GRAMATYKA CYWILIZACJI”

Semestr: I – III

Liczba godzin: 60 h

Szkolna wiedza o społeczeństwie obejmuje treści powiązane z kilkoma naukami: socjologią, politologią, stosunkami międzynarodowymi, prawem, psychologią społeczną, filozofią polityczną i ekonomią. Celem kursu jest nie tylko uporządkowanie pojęć z tych dziedzin oraz uzupełnienie wiedzy w zakresie objętym aktualnymi podstawami programowymi szkół podstawowych i średnich, ale także przygotowanie nauczycieli i nauczycielek do samodzielnego eksplorowania tego rozległego terytorium, zwłaszcza w sytuacji jego dynamicznych zmian. Osoby prowadzące lekcje z wiedzy o społeczeństwie w szkole najbardziej chyba spośród wszystkich nauczycieli doświadczają dezaktualizacji informacji oraz tego, jak żywa debata naukowa wyznacza nowe kierunki poznania i myślenia o świecie współczesnym. Zarazem kurs niniejszy okazuje się niezbędnym uzupełnieniem przygotowania merytorycznego historyków i historyczek. Nie jest zatem przypadkiem, że tytuł kursu powtarza tytuł legendarnego podręcznika braudelowskiego przygotowującego uczniów do studiów w Grandes Ecoles – „Gramatyka cywilizacji”.

28. DYDAKTYKA EDUKACJI HISTORYCZNEJ i OBYWATELSKIEJ WRAZ Z PRZEDMIOTOWĄ SZTUKĄ NAUCZANIA

Semestr: II – III

Liczba godzin: 210 h

Waga edukacji historycznej i obywatelskiej (EHO) w szkole jest bezdyskusyjna. Holenderscy dydaktycy powiadają, że gra idzie w tym wypadku – bagatela! - o ukształtowanie osobowości, stanie się obywatelem oraz zrozumienie losu i natury człowieka¹. Kontrowersje budzi natomiast to, co powinno składać się na

¹ D. Van Straaten, A. Wilschutb i R. Oostdam, *Making history relevant to students by connecting past, present and future: a framework for research*, “Journal of Curriculum Studies”, vol. 48, nr 4, 2016, s.479

dobrą edukację historyczną i obywatelską. Wyzwanie stojące przed nauczycielem i nauczycielką to pozostać uczciwym wobec siebie profesjonalistą / profesjonalistką, mądrze odpowiedzieć na oczekiwania wspólnoty politycznej i rozumieć meandry zbiorowej pamięci².

Kurs EHO jest zintegrowaną dydaktyką historii i nauk społecznych – służy zatem przygotowaniu do pracy w szkole (i poza nią) nauczycieli i nauczycielek historii i wiedzy o społeczeństwie. Zawartość kursu ułożono w czterech, spleających się ze sobą wątkach, a są to: (1) programowanie i planowanie (kursu, działu, lekcji, zadania), (2) metody i techniki uczenia się i nauczania, (3) kluczowe tematy i kompetencje edukacji historycznej i obywatelskiej, (4) ocenianie i monitorowanie postępów w uczeniu się. Owo splecenie oznacza, że każde zajęcia zawierają elementy każdego z wątków, przy czym wątkiem porządkującym (co nie oznacza, że najważniejszym) jest pierwszy z wymienionych. Studenci i studentki dwukrotnie (raz dla szkoły podstawowej, raz dla szkoły średniej) przechodzą cykl planowania zajęć, począwszy od refleksji nad treściami odpowiednich podstaw programowych, przez konstruowanie działu, aż po tworzenie lekcji i zadań lekcyjnych. Także dwukrotnie podejmują refleksję nad rozwojem kompetencji specyficznych dla EHO lub kompetencji niespecyficznych, lecz rozwijanych podczas zajęć EHO. Analiza tych kompetencji uwzględnia w szczególności wiek rozwojowy dziecka, tak aby wyraźnie zróżnicować pracę z dziećmi w klasach 4 i 5, z dziećmi starszymi oraz z młodzieżą.

Kompetencje EHO na potrzeby niniejszego kursu ułożono w cztery grupy, z których każda zawiera cztery elementy. Wydzielone grupy korespondują z czterema wyzwaniami rozwojowymi sygnalizowanymi przez prof. Annę Brzezińską dla dzieci w wieku szkolnym (budowa zaufania do siebie i innych [niżej jako A], rozwój ciekawości [B], doskonalenia krytycznego myślenia [C] oraz chęć i gotowość współpracy [D]).³ Proponowana lista jest autorską propozycją, znacząco poszerzającą to, co uwzględniają podstawy programowe historii i wiedzy o społeczeństwie, a także – w polemice z twórcami zmian programowych z roku 2018 – istotnie przesuwającą akcenty, w zgodzie z tym, co dyskutuje się w światowej dydaktyce. W szczególności uwzględniono koncepcje wytworzone w Niemczech (Hamburg), Stanach Zjednoczonych (Stanford) i Kanadzie (Toronto i Vancouver) oraz dorobek polskiej dydaktyki historii i nauk społecznych. Oznacza to nacisk kładziony na rozwój umiejętności (przy radykalnym zwrocie ku faktografii obserwowanym w aktualnym curriculum polskim), w szczególności zaś

² Autorzy francuscy charakteryzują ten problem następująco: „L’histoire enseignée apparaît ainsi comme un mixte articulant représentations sociales, savoirs privés et connaissances validées.” (N. Lautier et N. Allieu-Mary, *La didactique de l’histoire*, „Revue française de pédagogie”, nr 162 (2008), s.95

³ Cyt. za E.Bacia (red). „Kształtowanie kompetencji społecznych i obywatelskich przez organizacje pozarządowe w Polsce”, Warszawa 2015, s.16

doskonalenie kompetencji intelektualnych i społecznych oraz kształtowanie charakteru (przy koncentracji na budzeniu tożsamości narodowej i sentymentalno-symbolicznego patriotyzmu w aktualnym curriculum polskim)⁴.

Przyjęta lista wygląda następująco:

- RADZENIE SOBIE Z ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ ZA SIEBIE I INNYCH [A]: krytyczne konstruowanie tożsamości osobistej i społecznej, odpowiedzialność społeczna i angażowanie się, empatia i przełączanie perspektyw, odwaga cywilna.
- RADZENIE SOBIE Z DOŚWIADCZENIEM HISTORYCZNYM [B]: uznanie *conditio humana* – świadomość niedostatków i płonności ludzkich wysiłków, świadomość użytkownika / użytkowniczki historii – *modi memorandi*, dowodzenie naukowe i ciekawość poznawcza, rozumowanie historyczne.
- RADZENIE SOBIE Z INFORMACJĄ [C]: biegłość w używaniu mediów (tworzenie, przetwarzanie, wykorzystywanie), myślenie krytyczne i refleksja nad myśleniem, analiza i interpretacja danych (informacji), argumentowanie i dyskusja.
- RADZENIE SOBIE W SPOŁECZEŃSTWIE [D]: analiza i rozwiązywanie problemów oraz podejmowanie decyzji w sytuacjach problemowych, umiejętności wykonawcze i praca projektowa, współpraca w grupie i przywództwo, wytwarzanie i wdrażanie innowacji.

⁴ „W dotychczasowej podstawie programowej (...) [b]ardziej przywiązywano wagę do chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz tworzenia narracji. (...) W nowej podstawie programowej istotą zmian w nauczaniu historii jest położenie nacisku na aspekt wychowawczy, patriotyczny, emocjonalny, który wpłynie na budowanie świadomości narodowej i tożsamości historycznej.” – opisuje ten zwrot pomysłodawca najnowszej podstawy programowej, prof. Włodzimierz Suleja (*Komentarz do podstawy programowej z przedmiotu historia na II etapie edukacyjnym*, w: „Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem. Szkoła podstawowa. Historia”, b.m., b.d., s.26). Wierze Sulej, że taka zmiana będzie „rozwickając obywatelską świadomość, budować postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo” (tamże, s.23) całkowicie przeczą niestety badania naukowe (por. np. K. Skarżyńska *Rodzaje patriotyzmu. Czy i jak osobiste doświadczenia oraz wychowanie różnicują postawy narodowe?*, w: M.Dudzikowa, M.Czerepaniak-Walczak (red.), „Wychowanie. Pojęcia. Procesy. Konteksty”, t.4, Gdańsk 2008, s.55-72).